

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
„ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

ЗОЛОТАРЬОВА Олена В'ячеславівна

УДК 378.03(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ
У ПРОЦЕСІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ
ВИЩОГО ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
13.00.07 – теорія і методика виховання**

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Старобільськ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному вищому навчальному закладі „Донбаський державний педагогічний університет” (м. Слов’янськ), Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор
Сипченко Валерій Іванович,
ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”,
завідувач кафедри педагогіки вищої школи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Ткачова Наталія Олександрівна,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи;

кандидат педагогічних наук, доцент
Варенко Тетяна Костянтинівна,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, заступник декана факультету іноземних мов з методичної та інноваційної роботи.

Захист відбудеться 21 червня 2016 року о 15 годині 30 хвилин на виїзному засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.03 ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” у ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” за адресою: 84116, м. Слов’янськ, вул. Г. Батюка, 19, ауд. 201.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: 92703, м. Старобільськ, пл. Гоголя, 1.

Автореферат розіслано 20 травня 2016 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Г. П. Щука

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У сучасних складних умовах економічної, духовної кризи в українському суспільстві, втрати моральних ідеалів, антропного характеру кризових явищ у політичній, соціально-економічній сферах суспільства особливого значення, актуальності набуває проблема формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів, цих потужних центрів науки, освіти і культури, де професійна підготовка невідривна від наукових досліджень. Основною рисою вітчизняної вищої технічної освіти традиційно було забезпечення високого рівня професійної підготовки студентів. Проте, з огляду на проблеми сьогодення, саме загальнолюдські цінності повинні стати пріоритетом саморозвитку студентської молоді, що передбачає гуманістичну переорієнтацію вищої освіти і за структурою, і за змістом.

Стратегія розвитку вищої освіти спрямована на подолання технократичного підходу, прагнення вищої школи України долучитися до зарубіжного освітнього процесу та зумовлює необхідність підготовки студентів вищих технічних навчальних закладів як морально розвинених, соціально активних і творчих особистостей, здатних до постійного духовного оновлення, зорієнтованих на цінності світової й національної культури.

Пошук дієвих механізмів виховання ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців технічної сфери активізується відповідно до нормативних документів загальнодержавного рівня: Закону України „Про вищу освіту” (2014), Національної стратегії розвитку освіти України на період 2011 – 2021 роки, Стратегії державної молодіжної політики в Україні (2013), Концепції національно-патріотичного виховання молоді (2015).

У сучасній філософській, психологічній та педагогічній науках проблеми цінностей, формування ціннісних орієнтацій посідають чільне місце. Так, у працях К. Алексейчука, С. Анісімова, Є. Ануфрієва, Р. Апресяна, О. Арнольдова, С. Артановського, Е. Баллер, Л. Буєва, Є. Бистрицького, В. Грехнева, А. Гусейнова, Е. Гусинського, О. Здравомислова, Ф. Знавецького, М. Кагана, В. Ларцева, В. Малахова, Е. Маркаряна, В. Москаленка, М. Рокіча, В. Сержантова, Е. Соколова, У. Томаса, В. Тугаринова, Ю. Турчанинова, З. Файнбурга, І. Фролова зроблено акцент на цінностях як підґрунті особистісного розвитку людини.

Питанням теоретико-методологічного змісту цінностей присвячено праці І. Бега, Т. Бутківської, Л. Ваховського, О. Вишневського, В. Галузинського, В. Гінецинського, М. Євтуха, П. Ігнатенка, І. Зязюна, В. Кременя, М. Никандрова, С. Ніколаєнка, В. Огнев'юка, З. Равкіна, О. Савченко, О. Сухомлинської, Н. Ткачової.

Аксіологічний підхід як підґрунтя процесу вдосконалення професійної діяльності вчителів проаналізовано у розвідках Н. Асташової, І. Бужиної, М. Васильєвої, Н. Волкової, В. Гриньової, І. Ісаєва, О. Мороза, О. Морозової, В. Семиченко, Р. Скульського, В. Сластьоніна, В. Стрельнікова, А. Сушенка, Г. Чижакової, С. Харченка.

Указані роботи містять значний теоретичний і практичний матеріал, який становить джерельну базу нашого дослідження. Проте формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу окремо не розглядалося.

Ознайомлення з результатами теоретичних напрацювань учених і практичним досвідом роботи вищих технічних навчальних закладів дало змогу виявити низку суперечностей між: 1) потребою суспільства у вільній, мобільній, висококваліфікованій особистості, здатної до збагачення своїх ціннісних, сутнісних сил, привласнення духовних орієнтирів розвитку, та недостатнім рівнем ціннісних орієнтацій випускників вищих технічних навчальних закладів; 2) ціннісним потенціалом виховної роботи у вищих технічних навчальних закладах та недостатнім його використанням у процесі становлення аксіосфери майбутніх фахівців технічної галузі; 3) потребою освіти в науково-методичному обґрунтуванні педагогічних умов формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу та їхньою недостатньою розробленістю в педагогічній науці.

Актуальність проблеми, її теоретична та практична значущість, а також необхідність подолання вказаних суперечностей зумовили вибір теми дисертаційної роботи: **„Формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” у межах наукової теми „Гуманізація навчально-виховного процесу” (державний реєстраційний номер 0114U001251). Тему затверджено Вченою радою ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” (протокол № 5 від 31 січня 2008 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої Ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 3 від 25 березня 2008 р.).

Об'єкт дослідження – процес виховної роботи вищого технічного навчального закладу.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу.

Гіпотеза дослідження. Ефективність формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу суттєво підвищиться за таких педагогічних умов: формування суб'єктності особистісної ціннісної життєдіяльності студентської молоді; створення аксіологічного виховного простору вищого технічного навчального закладу; використання активних, інноваційних методів виховання для включення студентів у процес інтеріоризації цінностей та збагачення своєї аксіосфери.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети та гіпотези визначено такі **завдання** дослідження:

1. На основі аналізу філософської, психолого-педагогічної літератури визначити ступінь дослідженості проблеми.

2. Розкрити сутність і структуру ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів та особливості їх формування.

3. Визначити критерії та показники формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу та операційно-педагогічні засоби діагностики їхньої ефективності.

4. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу.

5. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять філософські положення про єдність теорії та практики, взаємозумовленість і взаємозв'язок об'єктивних і суб'єктивних чинників у формуванні особистості; теоретико-методологічні засади інтеграції у навчання та виховання (А. Беляєва, С. Гончаренко, І. Козловська та ін.); положення аксіологічного (Н. Асташова, І. Бех, М. Боришевський), суб'єктно-діяльнісного (І. Бех, А. Брушлинський, О. Волков, Д. Зазвалішин, І. Зязюн, Р. Косова, Л. Рибалко, М. Чобітько), особистісно зорієнтованого (Г. Балл, І. Бех, О. Пехота, М. Чобітько, І. Якиманська), компетентнісного (В. Байденко, І. Зимня, Е. Зеєр, А. Хуторський) підходів; психологічні (К. Абульханова-Славська, О. Бодальов, В. Зінченко, С. Максименко, В. Маралов, Б. Мастеров, С. Рубінштейн, Г. Цукерман, Р. Бернс, А. Маслоу, К. Роджерс) та педагогічні (В. Андреев, К. Вазіна, О. Газман, Г. Звенигородська, Л. Куликова, А. Меренков, Г. Селевко) концепції

саморозвитку особистості; сучасні підходи до виховної роботи (І. Бех, О. Вишневський, Н. Волкова, Н. Мойсеюк, С. Пальчевський, М. Фіцула, Д. Чернілевський); наукові положення про: психолого-педагогічні засади „Я-концепції” (Р. Бернс, К. Роджерс, В. Столін, С. Рубінштейн), діалог культур в освітньому просторі (М. Бахтін, В. Біблер, Є. Бондаревська, Н. Крилова, Ю. Лотман); інноваційність як принцип нового педагогічного мислення (К. Ангеловські, М. Бургін, І. Гавриш, Л. Даниленко, В. Загвязинський, М. Кларин, В. Паламарчук, І. Підласий, Л. Подимова, О. Попова, В. Сластьонін, Н. Юсуфбекова та ін.).

Для розв’язання поставлених завдань використано комплекс **методів** дослідження, зокрема: *теоретичні* – міждисциплінарний синтез та системний аналіз філософської, психологічної, педагогічної наукової літератури з метою теоретичного вивчення проблеми формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів у процесі виховної роботи, визначення базових понять дослідження; порівняння, класифікація, систематизація й узагальнення, абстрагування і конкретизація теоретичних та емпіричних даних, за допомогою яких було розроблено основні підходи до організації виховної роботи зі студентами вищих технічних навчальних закладів, теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій студентів; *емпіричні* – діагностичне анкетування, тестування, ранжування, бесіди, опитування, педагогічні спостереження, моделювання навчально-виховних ситуацій, педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний), за допомогою яких було експериментально перевірено педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій студентів вищого технічного навчального закладу; *статистичні* – кількісний та якісний аналіз результатів дослідження і статистична обробка отриманих даних для забезпечення об’єктивності діагностики та достовірності одержаних результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що автором:

- *уперше* визначено педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищих технічних навчальних закладів (формування суб’єктності особистісної ціннісної життєдіяльності студентської молоді; створення аксіологічного виховного простору вищих технічних навчальних закладів; використання активних, інноваційних методів виховання для включення студентів у процес інтеріоризації цінностей та збагачення своєї аксіосфери);

- *уточнено* зміст поняття „ціннісні орієнтації”; сутність поняття, як узагальнені смислові новоутворення у структурі особистості студента та

охарактеризовано їхні складники (особистісно-змістовий та операційно-аналітичний);

– *удосконалено* критерії та рівні сформованості ціннісних орієнтацій; діагностичний інструментарій для визначення рівня сформованості ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів;

– *подальшого розвитку* дістали теоретичні положення педагогічної науки щодо формування ціннісних орієнтацій у студентів вищого технічного навчального закладу, навчально-методичний інструментарій формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищих технічних навчальних закладів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та в застосуванні комплексу діагностичних методів; упровадженні в практику програми діяльності та роботи центру аксіологічного розвитку; підготовці методичних матеріалів та рекомендацій для викладачів, що необхідні для здійснення процесу формування ціннісних орієнтацій студентів вищого технічного навчального закладу; розробці змісту постійно діючого семінару для професорсько-викладацького складу „Аксіологічні засади виховного процесу в технічному ВНЗ”; науково-методичного супроводу реалізації активних методів виховання у практику виховної роботи вищих технічних навчальних закладів.

Матеріали та висновки дослідження можуть бути використані для розширення змісту курсів лекцій, практичних і семінарських занять з навчальної дисципліни „Теорія і методика виховання”, „Педагогіка” розроблення організаційно-педагогічного забезпечення виховної роботи у вищих технічних навчальних закладах.

Наукові положення, методичні матеріали **впроваджено** у навчально-виховний процес Донбаської державної машинобудівної академії (№ 035-05/1603 від 13 листопада 2015 р.), ДВНЗ „Український державний хіміко-технологічний університет” (№ 03-97 від 20 листопада 2015 р.), Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків) (№ 106-04-145/1 від 01 грудня 2015 р.), Красноармійського індустріального інституту ДВНЗ „Донецький національний технічний університет” (№ 1-2/364 від 18 грудня 2015 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження обговорено на засіданнях кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” та оприлюднено на 11 міжнародних наукових і науково-практичних конференціях: „Загальна культура студентів вищих технічних навчальних закладів” (Прага, 2008), „Патріотичне виховання студентів вищих технічних навчальних закладів” (Одеса, 2008), „Формування культури дозвілля студентів вищих навчальних закладів” (Софія, 2009), „Моральне

виховання студентів у навчально-виховному процесі академії” (Польща, 2009), „Виховання особистості майбутнього інженера-педагога” (Прага, 2009), „Формування професійної етики у майбутніх інженерів” (Одеса, 2010), „Проблема соціального виховання студентів у позааудиторний час” (Польща, 2010), „Молодь як об’єкт та суб’єкт культурно-дозвільної діяльності” (Прага, 2011), „Загальнолюдські цінності у системі виховної роботи вищого навчального закладу” (Луганськ, 2013), „Загальнокультурна підготовка студентів вищої технічної школи” (Польща, 2014), „Особливості формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу” (Польща, 2015).

Публікації. Основні результати дослідження відображено у 18 публікаціях, з них: 6 – у провідних наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, 11 – у збірниках матеріалів міжнародних наукових конференцій.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, списку використаних джерел (445 найменувань, з них 15 – іноземною мовою), 12 додатків на 34 сторінках. Загальний обсяг – 271 сторінка, основний текст – 192 сторінки. Робота містить 9 рисунків та 17 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, розкрито стан її наукового вивчення, визначено об’єкт, предмет, мету і завдання дослідження; сформульовано гіпотезу, теоретико-методологічну основу дисертації; охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну й практичну значущість одержаних результатів; подано інформацію про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі – **„Теоретичні основи формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу”** – здійснено аналіз проблеми цінностей особистості у філософському та психологічному аспектах; формування ціннісних орієнтацій розглянуто як педагогічну проблему; уточнено сутність, структуру й особливості формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу, уточнено базові поняття дослідження: „цінність”, „ціннісні орієнтації”, „формування ціннісних орієнтацій”.

Аналіз філософських течій, виявлення сутності ціннісних орієнтацій (Сократ, Платон, Аристотель, Л. Альберті, Н. Макіавеллі, Е. Трельч, Г. Марсель, В. Віндельбанд, Г. Мюнстеррберг, М. Шелер) свідчить про те, що головний акцент зроблено на тому, що цінність – об’єктивна реальність, що знаходить своє відображення в духовній сфері людини.

Аналіз психологічної літератури (Б. Ананьєв, Л. Божович А. Здравомислов, М. Каган, І. Кон, О. Леонтьєв та ін.) дозволив дійти висновку, що цінності прямо пов'язані з мотиваційно-потребнісною, чуттєво-емоційною сферами особистості й виникають як синтез свідомого та ірраціонального (емоційно-чуттєвого).

Суттєво доповнює аксіологію педагогічний аспект, розкритий у студіях В. Андрущенко, Н. Антонова, Б. Гершунського, В. Гриньової, Л. Долинської, Л. Рибалко, О. Сухомлинської, В. Сластьоніна, Н. Ткачової.

Проблему ціннісного наповнення навчально-виховного процесу пов'язано з працями таких вітчизняних учених, як І. Бех, О. Вишневський, П. Ігнатенко, Л. Мороз, С. Сисоева, Г. Шевченко. Така увага до проблем цінностей, ціннісних орієнтацій свідчить про багатогранний, невичерпний характер цих феноменів.

Наукова рефлексія педагогічної літератури уможливила висновок про те, що цінності – підґрунтя для самоствердження, самоактуалізації людини, регулятор її поведінки та життєвих пріоритетів, які впливають на сенс життя як особистісну інтеграцію системи цінностей, що функціонують у суспільстві.

Поняття „ціннісні орієнтації” в дисертаційному дослідженні отримує наукове трактування як узагальнені смислові новоутворення в структурі особистості, які виникають через привласнення об'єктивних цінностей та їх перетворення в особистісні надбання суб'єкта, відображаючи мотиваційно-потребнісний, емоційний, духовно-моральний стан людини, її систему світоглядних орієнтацій, спрямовуючи її цілі та стратегію життєвого шляху.

Формування ціннісних орієнтацій визначається як цілеспрямований організований вплив на аксіосферу особистості як вищого регулятивного утворення, що характеризується можливістю сприймати духовні цінності, емоційно ставитися до них, а в перспективі на основі певних ціннісних орієнтацій і виробляти їх; креативно привласнювати реальну дійсність, розширюючи свідомість, світогляд, світовідчуття

З урахуванням різних поглядів науковців щодо визначення педагогічного процесу, процесу виховної роботи у вищій школі доведено, що процес виховної роботи у вищому технічному навчальному закладі являє собою органічну, взаємозалежну, взаємозумовлену частину педагогічного процесу, основна функція якого – виховання в широкому розумінні, в умовах якого ціннісний досвід студентства трансформується в ціннісні орієнтації його особистості. Процес виховної роботи у вищому технічному навчальному закладі також є цілісною системою навчальних та виховних заходів, які здійснюються з метою створення умов для всебічного розвитку, ціннісної реалізації й самореалізації особистості

студента та органічно поєднує позааудиторну, навчальну та виховну діяльність. Визначаючи концептуальні ідеї та провідні тенденції формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу, було виділено сукупність наукових підходів, як провідних засобів концептуалізації проблеми дослідження. Із позицій аксіологічного підходу формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів постає як ціннісний акт привласнення студентами загальнолюдських цінностей. Аксіологічний підхід дозволяє акцентувати увагу на морально-духовному підґрунті формування ціннісних орієнтацій, що залежить від системи ціннісних настанов кожного студента у визначенні мети, стратегій формування власної аксіосфери. Суб'єктно-діяльнісний підхід дозволяє розглянути розвиток особистості як перспективно спрямований інтегративний процес удосконалення суб'єктом певної форми ціннісної життєдіяльності. Результатом розвитку є зріла в ціннісному відношенні особистість, яка свідомо організує своє життя та визначає певною мірою власний ціннісний розвиток. Особистісно зорієнтований підхід у вирішенні завдань формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів зумовлює створення умов для активізації студентської молоді за рахунок суб'єктного ціннісного досвіду, акцентує увагу на його унікальній природі, забезпечуючи цілісність і стійкість особистості, визначаючи структуру свідомості й програми, стратегії подальшої ціннісної діяльності. З позицій компетентнісного підходу основне завдання сучасної вищої школи – формування ціннісної компетентності, як загальної здатності до постійного ціннісного збагачення. Сучасна вища школа повинна готувати не тільки фахівця з високою кваліфікацією, але, насамперед, цілісну особистість з розвинутою аксіосферою.

Процес формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів розглянуто як неперервний, свідомий, цілеспрямований процес становлення аксіосфери, що ґрунтується на взаємодії внутрішньоозначуємих і активно-творчо сприйнятих зовнішніх чинників, на принципах національної спрямованості, гуманізації виховного процесу, цілісності, акмеологічності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, превентивності; визначається певним механізмом та етапами; відрізняється цілісністю особистісно-змістового та операційно-аналітичного компонентів; спрямований на збагачення ціннісних, сутнісних сил особистості, привласнення духовних орієнтирів розвитку та виявляється у принциповій незавершеності ціннісного самозбагачення, що виражається в реальній діяльності з виробництва нових цінностей.

З урахуванням процесуальної та результативної сторін досліджуваного процесу визначено структурні складники (компоненти)

сформованості ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів: особистісно-змістовий (пов'язаний з мотиваційною сферою особистості студента, з морально-духовним зростанням, передбачає володіння системою знань про сутність та структуру ціннісної сфери людини, місце професійної діяльності в культурі суспільства, про джерела, форми та способи ціннісних пріоритетів, джерела набуття аксіологічно-цінної інформації) та операційно-аналітичний (орієнтований на формування практичних цінностей-умінь, що виявляються в умінні контролювати й здійснювати корекцію хибних проявів і можливих порушень, умінні створювати діалогічне спілкування, пов'язаний з володінням навичками рефлексивної діяльності, самоаналізу ціннісної сфери, передбачає сформованість навичок аутодіагностики, рівня самооцінки домагань, здатність до подолання труднощів у власному ціннісному вимірі).

На основі дослідження питань ціннісних орієнтацій у філософській, психологічній, педагогічній думці виділено особливості формування ціннісних орієнтацій студентів ВТНЗ: студент розглядається як суб'єкт власного ціннісного розвитку; при формуванні ціннісних орієнтацій ураховуються особливості майбутньої професійної діяльності; береться до уваги специфіка процесу виховної роботи у вищому технічному навчальному закладі, яка повинна базуватися на гуманістичній парадигмі; враховується залежність формування ціннісних орієнтацій від ціннісного середовища вищого технічного навчального закладу; вплив особливостей студентського віку на формування ціннісних орієнтацій особистості.

У другому розділі – **„Експериментальна перевірка педагогічних умов формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу”** – визначено критерії, показники та рівні сформованості ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищих технічних навчальних закладів, теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищих технічних навчальних закладів, проаналізовано сутність і результати педагогічного експерименту.

На підставі здійсненого у першому розділі теоретичного аналізу проблеми формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів у процесі виховної роботи, вивчення наукових праць Л. Рибалко, В. Сластьоніна, Л. Подимової було виділено й обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості ціннісних орієнтацій студентів.

Мотиваційний критерій особистісно-змістового компонента передбачає сформовані потреби й інтерес до самостійного опанування ціннісного досвіду людства; спрямованість особистості на ціннісний саморозвиток: розуміння студентами значущості аксіосфери у процесі

підготовки до професійної діяльності, здатність до визначення цілей ціннісного саморозвитку, усвідомлення необхідності самоорганізації такого процесу.

Когнітивний критерій особистісно-змістового компонента відображає міру володіння системою знань про сутність та структуру ціннісної сфери людини, місце професійної діяльності в культурі суспільства, про джерела, форми та способи ціннісних пріоритетів, джерела набуття аксіологічно цінної інформації, способи її трансформації в особистісне знання, представлення майбутніх фахівців про різні галузі світової культури, моралі, знання про варіативність культурних практик сучасної людини загалом та майбутнього інженера зокрема.

Діяльнісний критерій операційно-аналітичного компонента віддзеркалює внутрішньомотивований психологічний процес, у результаті якого з'являється матеріальний або ідеальний продукт, що є надбанням культури й результатом творчої активності людини. Саме діяльнісний критерій відображає здатність людини створювати нові цінності, креативно привласнювати реальну дійсність, розширюючи свідомість, світогляд, світовідчуття; орієнтує на творче опанування дійсності, ціннісний вибір культурних варіантів поведінки у навчально-пізнавальній діяльності.

Рефлексивний критерій операційно-аналітичного компонента пов'язаний з володінням навичками рефлексивної діяльності, самоаналізу своєї ціннісної сфери, передбачає сформованість навичок аутодіагностики, самоаналізу, рівня самооцінки домагань, здатність до подолання труднощів у власному ціннісному вимірі. Особливого значення набуває критичне осмислення досвіду привласнення цінностей, проектування шляхів ціннісного розвитку в аспекті вимог професійної діяльності сучасного фахівця.

Відповідно до виділених критеріїв було визначено показники: *мотиваційний* (пізнавальний інтерес, ставлення до пізнання як цінності, самоактуалізація, гуманістична спрямованість); *когнітивний* (наявність знань про закономірності, структуру, етапи формування ціннісних орієнтацій; активність у пошуку шляхів ціннісного розвитку); *діяльнісний* (сформованість практичних цінностей-умінь, здатність креативно привласнювати реальну дійсність, створювати діалогічне спілкування); *рефлексивний* (здатність до професійної рефлексії; здатність до самопізнання, самоконтролю, самоідентифікації) та рівні, що характеризують ступінь сформованості ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів: *високий, середній, низький*.

Дослідно-експериментальна робота (констатувальний етап експерименту) проводилася на базі чотирьох ВТНЗ.

Обсяг вибірки студентів склав 640 осіб (315 – контрольної групи (КГ) та 325 – експериментальної (ЕГ)).

Діагностичне дослідження дозволило констатувати, що загальний рівень сформованості ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів за всіма критеріями (мотиваційним, когнітивним, діяльнісним та рефлексивним) знаходиться переважно на низькому рівні (42,9 % в ЕГ і 45,8 % у КГ).

У розділі теоретично обґрунтовано такі педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу: суб'єктність особистісної ціннісної життєдіяльності; створення аксіологічного виховного простору технічного університету; використання активних, інноваційних методів виховання для включення студентів у процес інтеріоризації цінностей та збагачення своєї аксіосфери.

Реалізація першої умови передбачала ціннісний самоаналіз студентами своєї особистості, діагностику життєвих успіхів, невдач, недоліків ціннісного розвитку. У межах цієї умови було застосовано низку методів, форм, прийомів: аналітично-рефлексивні вправи типу „Автопортрет”, „Мій ціннісний світ”, „Самоаналіз”, „Мій чорно-білий портрет”, „Мій портрет очима групи”, „Особистий герб і девіз”, „Ціннісні скарби мого серця”; створення і розробка проєктів флешмобу (від. англ. flash mob – миттєвий натовп), спрямованих на ціннісне збагачення студентів.

Реалізація другої умови – створення аксіологічного виховного простору вищого технічного навчального закладу – забезпечувалася переорієнтацією всього професорсько-викладацького складу ВТНЗ на ціннісну взаємодію через створення позитивної корпоративної культури, засобами тренінгових технологій, через діяльність центру аксіологічного розвитку, який об'єднує інтелектуальні, виховні й практичні можливості науковців, досвідчених кураторів, викладачів-практиків із метою створення умов для ефективного формування ціннісної сфери студентства; міжкафедрального постійно діючого семінару „Аксіологічні засади виховного процесу”, ціннісних семінарів-практикумів для заступників деканів з виховної роботи, кураторів; насиченням змісту виховної роботи ціннісним змістом, аксіологічними концепціями; постійною педагогічною підтримкою процесу формування ціннісних орієнтацій студентської молоді.

Реалізація третьої педагогічної умови, яка безпосередньо була пов'язана з іншими умовами, – використання активних, інноваційних методів виховання для включення студентів у процес інтеріоризації цінностей та збагачення своєї аксіосфери – передбачала відповідно до

завдань дослідно-експериментальної роботи використання таких методів, як групові дискусії, метод „Діалогу з минулим”, проектні завдання, колективні творчі справи, метод системного навчання цінностей, участь студентів у добродійній діяльності та жертвовність; інтерактивні прийоми „Мікрофон”, „Інсерт”, інформаційний потенціал мережі Інтернет. Крім цього, доцільним виявилось звернення до технологій формування критичного мислення, „сталкінгу” (робота з актуальними завданнями саморозуміння та самоприйняття) (Дж. Гріндер, О. Химченко). Дієвим методом виховного впливу була активна усвідомлена участь студентів вищого технічного навчального закладу у добродійній діяльності та жертвовність („Благодійність – без віку і кордонів”).

Оцінку й аналіз ефективності експериментальної роботи з реалізації педагогічних умов формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів у процесі виховної роботи, як і на констатувальному етапі, було здійснено за чотирма критеріями – мотиваційним, когнітивним, діяльнісним і рефлексивним.

Динаміку рівнів сформованості ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів ЕГ за критеріями представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати змін у показниках представленості критеріїв ціннісних орієнтацій студентів експериментальної групи наприкінці експерименту (325 осіб)

Рівні сформованості	Мотиваційний критерій	Когнітивний критерій	Діяльнісний критерій	Рефлексивний критерій
Низький	-25,1 %	-29,5 %	-36 %	-29,2 %
Середній	+6 %	+12,9 %	+18,3 %	+14,4 %
Високий	+19,1 %	+16,6 %	+17,7 %	+14,8 %

Як видно із наведених даних, у студентів ЕГ спостерігається значна позитивна динаміка рівня сформованості ціннісних орієнтацій за всіма критеріями.

Підтвердження достовірності результатів педагогічного експерименту з перевірки ефективності педагогічних умов формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів у

процесі виховної роботи здійснювалося за допомогою параметричного критерію (Фішера).

Вірогідність отриманих результатів і висновків забезпечено методологічною обґрунтованістю вихідних теоретичних положень, критичним аналізом стану досліджуваної проблеми; відповідністю методів наукового пошуку його меті й завданням; поєднанням методів якісного та кількісного аналізу експериментального матеріалу; застосуванням апробованих методів статистичного аналізу; позитивними результатами впровадження педагогічних умов формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищих технічних навчальних закладів. Загалом мету наукового пошуку досягнуто, його основні завдання розв'язано, гіпотезу підтверджено.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження підтвердили правомірність провідних положень гіпотези дослідження, засвідчили ефективність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання таких висновків:

1. У результаті аналізу з'ясовано, що питання формування ціннісних орієнтацій було актуальним починаючи з давніх часів до сьогодення. Аналіз філософських течій, виявлення сутності ціннісних орієнтацій свідчить про те, що головний акцент зроблено на тому, що цінність – об'єктивна реальність, що знаходить своє відображення в духовній сфері людини, у відносинах між людиною та об'єктами навколишньої дійсності. У дисертації за основу обрано таке визначення: ціннісні орієнтації – узагальнені смислові новоутворення у структурі особистості, які виникають через привласнення об'єктивних цінностей та перетворення їх в особистісні надбаня суб'єкта, відображаючи мотиваційно-потребнісний, емоційний, духовно-моральний стани людини, її систему світоглядних орієнтацій, спрямовуючи її цілі та стратегію життєвого шляху.

2. Встановлено, що формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів – це неперервний, свідомий, цілеспрямований процес становлення аксіосфери, що ґрунтується на взаємодії внутрішньозначущих і активно-творчо сприйнятих зовнішніх чинників, на принципах національної спрямованості, гуманізації виховного процесу, цілісності, акмеологічності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, превентивності; визначається певним механізмом та етапами. До структури ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів належать особистісно-змістовий та операційно-аналітичний компоненти. Особливості формування ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців технічної сфери полягають у тому, що: студент розглядається як суб'єкт

власного ціннісного розвитку; при формуванні ціннісних орієнтацій урахуються особливості майбутньої професійної діяльності; береться до уваги специфіка процесу виховної роботи у вищому технічному навчальному закладі, яка повинна базуватися на гуманістичній парадигмі; урахується залежність формування ціннісних орієнтацій від аксіологічного виховного простору вищого технічного навчального закладу; на формування ціннісних орієнтацій особистості впливають особливості студентського віку. Установлено, що виховна робота в ВТНЗ – цілісна система, що містить у собі такі провідні компоненти: мету і завдання, зміст, педагогічні методи, форми організації, умови її ефективності та результативності, а також самі суб'єкти педагогічної взаємодії. Визначено провідні методологічні підходи організації процесу формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів (аксіологічний, суб'єктно-діяльнісний, особистісно зорієнтований, компетентнісний).

3. Аналіз різних наукових підходів до розв'язання проблеми ефективності формування ціннісних орієнтацій особистості став підставою для визначення критеріїв та рівнів сформованості ціннісних орієнтацій у студентів вищих технічних навчальних закладів.

Мотиваційний критерій особистісно-змістового компонента передбачає сформованість потреб та інтересів до самостійного опанування ціннісного досвіду людства; спрямованість особистості на ціннісний саморозвиток: розуміння студентами значущості аксіосфери у процесі підготовки до професійної діяльності, здатність до визначення цілей ціннісного саморозвитку, усвідомлення необхідності самоорганізації такого процесу.

Когнітивний критерій особистісно-змістового компонента відображає міру володіння системою знань про сутність та структуру ціннісної сфери людини, місце професійної діяльності у культурі суспільства, джерела набуття аксіологічноцінної інформації, способів її трансформації в особистісне знання.

Діяльнісний критерій операційно-аналітичного компонента віддзеркалює внутрішньомотивований психологічний процес, у результаті якого з'являється матеріальний або ідеальний продукт, що є надбанням культури й результатом творчої активності людини.

Рефлексивний критерій операційно-аналітичного компонента пов'язаний з володінням навичками рефлексивної діяльності, самоаналізу своєї ціннісної сфери, передбачає сформованість навичок аутодіагностики, самоаналізу, рівня самооцінки домагань, здатність до подолання труднощів у власному ціннісному вимірі.

Відповідно до критеріїв запропоновано показники й рівні

сформованості ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів: високий, середній, низький.

Дані констатувального експерименту засвідчили низький загальний рівень сформованості ціннісних орієнтацій студентів за всіма критеріями та підтвердили необхідність упровадження в освітній процес ВТНЗ педагогічних умов формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів.

4. Визначено педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів у процесі виховної роботи, які тлумачаться як сукупність зовнішніх та внутрішніх обставин і чинників, що забезпечують ефективність збагачення аксіосфери студентів відповідно до змісту, форм і методів виховної роботи у вищих навчальних закладах.

Установлено, що до педагогічних умов формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів у процесі виховної роботи, які визначалися на підставі аналізу теоретичних основ дослідження та результатів констатувального етапу експерименту, належать: суб'єктність особистісної ціннісної життєдіяльності; створення аксіологічного виховного простору технічного університету; використання активних методів виховання для включення студентів у процес самопізнання, самовиховання та збагачення своєї аксіосфери.

Доведено, що впровадження у виховний процес ВТНЗ першої умови – суб'єктність особистісної ціннісної життєдіяльності студентської молоді – призводить до розширення у студентів соціально-гуманістичних мотивів і генерування ціннісних орієнтацій, переосмислення ними почуття особистої відповідальності за створення своєї ціннісної дійсності, за якість реалізації суб'єкт-суб'єктних стосунків, що передбачали активність і свідомість студентів у професійному та особистісному саморозвитку.

Створення аксіологічного виховного простору вищого технічного навчального закладу призводить до постійного нарощування студентом Я-духовного, що вмотивовує та насичує виховний процес вищими духовними цінностями. Ця закономірність повинна виявлятися повною мірою в духовній наповненості ціннісного життя студента через максимальне духовне напруження, афект, інтелект, волю.

Чим більш інноваційно відбувається ціннісна діяльність студентів, тим ефективніше проходять процеси ціннісного збагачення, що виявляється у проблематизації дійсності, здатності бачити конфлікти, суперечності; критичному ставленні до норми; рефлексії, творчості; утіленні в ціннісній діяльності своїх професійних намірів і способу життя; соціокультурному діалозі на основі розуміння, прийняття та визнання

особистості, вмінні володіти діалогом як міжсуб'єктивним процесом, у якому відбувається взаємодія якісно відмінних інтелектуально-ціннісних позицій.

5. Експериментальна перевірка педагогічних умов ефективного формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів підтвердила їхню продуктивність і дієвість у виховному процесі вищих технічних навчальних закладів. Узагальнені результати на формувальному етапі експерименту, їх кількісно-якісна і статистична інтерпретація засвідчили значну висхідну динаміку рівнів ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів. Загалом в експериментальній групі виявлено стабільне поетапне зростання показників високого рівня ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів (+17,05); його середнього рівня (+12,9) і зменшення показників низького рівня (-29,95). Це зумовило висновок щодо педагогічної доцільності розроблених педагогічних умов формування ціннісних орієнтацій студентів вищих технічних навчальних закладів у процесі виховної роботи.

Перспективу подальшої наукової роботи вбачаємо в дослідженні проблем теорії та практики формування ціннісних орієнтацій студентів закордонних ВНЗ, розробці теоретико-методичних засад формування аксіосфери студентів інженерних спеціальностей, впливу виховного простору технічного університету на рівень сформованості у студентів досліджуваного феномену; реалізації регіонального підходу до формування ціннісної ідентичності майбутнього фахівця технічної сфери.

Наукові праці, у яких опубліковано наукові результати дослідження

1. **Золотарьова О.** Сутність та значення ціннісних орієнтацій у студентів технічних ВНЗ / Олена Золотарьова // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць / [За заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Вип. LV. – Ч. II. – Слов'янськ : ДДПУ, 2011. – С. 108 – 114.

2. **Золотарьова О. В.** Ціннісні орієнтації студентів технічних ВНЗ, як педагогічна проблема / О. В. Золотарьова // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія : Педагогіка і психологія : збірник статей. – Вип. 32. – Ч. 1. – Ялта : РВВ КГУ, 2011. – С. 3 – 7.

3. **Золотарьова О.** Педагогічні передумови рішення проблеми формування ціннісних орієнтацій студентів / Олена Золотарьова // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць / [За заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Спецвип. 8. – Ч. II. – Слов'янськ : ДДПУ, 2012. – С. 240 – 247.

4. **Золотарева Е. В.** Система ценностных ориентаций, влияющая на становление характера и личности студента / Е. В. Золотарева // Наукова

скарбниця освіти Донеччини : науково-методичний журнал. – № 2(15) – Донецьк, 2013. – С. 90 – 93.

5. **Золотарьова О. В.** Роль і значення загальнолюдських цінностей у системі виховної роботи вищого навчального закладу / О. В. Золотарьова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – Вип. 21(280). – Луганськ, 2013. – С. 109 – 114.

6. **Золотарьова О.** Формування ціннісних орієнтацій майбутніх інженерів під час проведення констатувального експерименту. / Олена Золотарьова // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць / [За заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Вип. LXXIII. – Слов'янськ : ДДПУ, 2015. – С. 40 – 49.

7. **Zolotariova O. V.** Issue of values in the philosophical and psychological researches. Central European Journal for Science and Research: Stredoevropsky vestnik pro vedu a vyzkum / Publishing house Education and Science. – NR14(27). – Praha, 2016. – S. 49 – 56.

Золотарьова О. В. Формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. – Старобільськ, 2016.

У дисертації представлено науково-методичне обґрунтування проблеми формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу.

Визначено ступінь дослідження проблеми формування ціннісних орієнтацій у філософській, психологічній та педагогічній літературі; виявлено сутність, структуру й особливості формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу; визначено критерії, показники та рівні сформованості ціннісних орієнтацій студентів. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу. Здійснено аналіз ефективності впровадження визначених педагогічних умов за чотирма критеріями – мотиваційним, когнітивним, діяльнісним, рефлексивним.

Ключові слова: цінність, ціннісні орієнтації студентів вищого технічного навчального закладу, аксіосфера, педагогічна умова, виховна робота, система вищої освіти.

Золотарева Е. В. Формирование ценностных ориентаций студентов в процессе воспитательной работы высшего технического учебного заведения. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. – Государственное учреждение „Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко”. – Старобельск, 2016.

В диссертации представлено научно-теоретическое обоснование проблемы формирования ценностных ориентаций студентов в процессе воспитательной работы высшего технического учебного заведения.

Актуальность проблемы исследования обусловлена потребностью современного общества в свободных, мобильных, высококвалифицированных специалистах технического профиля, способных к обогащению своих ценностей, присвоению духовных потребностей развития личности, ориентированных на ценности мировой и национальной культуры.

На основании анализа философской, психолого-педагогической литературы были определены особенности формирования ценностных ориентаций студентов высших технических учебных заведений: студент рассматривается как субъект собственного ценностного развития; при формировании ценностных ориентаций учитываются особенности будущей профессиональной деятельности; берется во внимание специфика процесса воспитательной работы высшего технического учебного заведения, которая должна базироваться на гуманистической парадигме; учитывается зависимость формирования ценностных ориентаций от ценностной среды высшего технического учебного заведения; влияние особенностей студенческого возраста на формирование ценностных ориентаций.

Определена степень исследования проблемы формирования ценностных ориентаций в философской, психологической, педагогической литературе. Ценностные ориентации определены как психические новообразования в структуре личности, которые возникают в результате трансформации объективных ценностей в личностные приобретения субъекта, отображая мотивационно-потребностное, эмоциональное, духовно-моральное состояние человека, его систему мировоззренческих ориентаций, определяя его цели и стратегию жизненного пути.

Охарактеризованы существенные характеристики, структура, этапы, особенности формирования ценностных ориентаций студентов в процессе воспитательной работы высшего технического учебного заведения.

В исследовании уточнены сущность понятий „ценности” и „ценностные ориентации студентов высшего технического учебного заведения”. Дальнейшее развитие получили теоретические положения педагогической науки в ракурсе формирования ценностных ориентаций студентов высшего технического учебного заведения.

Концептуальным для исследования стали аксиологический и субъектно-деятельностный подходы, при которых ценностные ориентации рассматриваются в связи с деятельностью, обусловленной личностью студента, его индивидуальными потенциальными ресурсами, сформированной ценностной сферой.

Осуществлено обоснование теоретико-методических основ формирования ценностных ориентаций студентов высших технических учебных заведений в процессе воспитательной работы, раскрыты сущность и структура ценностных ориентаций студентов, роль воспитательной работы в процессе их формирования; обоснованы педагогические условия: формирование субъектности личностной ценностной жизнедеятельности студенческой молодежи; создание аксиологического воспитательного пространства высшего технического учебного заведения; использование активных, инновационных методов воспитания для включения студентов в процесс интериоризации ценностей и обогащения своей аксиосферы.

Определены критерии, показатели и осуществлена диагностика уровней сформированности ценностных ориентаций студентов высших технических учебных заведений. В практике высшей школы экспериментально проверена эффективность педагогических условий формирования ценностных ориентаций, раскрыты этапы, методика и ход педагогического эксперимента, доказано их позитивное влияние на процессы ценностного саморазвития студентов, осуществлен анализ результатов экспериментальной работы, раскрыты перспективы дальнейшего использования педагогических условий, доказана необходимость их внедрения в учебно-воспитательный процесс высшей школы.

Основные результаты исследования будут способствовать модернизации системы высшего образования, подготовке конкурентоспособного на рынке образовательных услуг профессионала согласно социокультурным требованиям и трансформационным изменениям.

Ключевые слова: ценность, ценностные ориентации студентов высших учебных заведений, педагогическое условие, воспитательная работа, система высшего образования.

Zolotariova O. V. Cultivating Students' Value Orientations in the Process of Educational Work of a Higher Technical Educational Institution. – Manuscript.

Thesis for a PhD degree in Pedagogical Sciences in the speciality 13.00.07 – Theory and Methodology of Education. – Luhansk Taras Shevchenko National University. – Starobilsk, 2016.

The thesis is a theoretical and experimental grounding of the problem of cultivating students' value orientations in the process of educational work of a higher technical educational institution.

The paper determines the degree to which the problem of cultivating value orientations has been researched to date in philosophical, psychological and pedagogical literature. It defines the level, structure and peculiarities of students' value orientations cultivation in the educational work of a higher technical educational institution, determines the criteria for, indicators and levels of value orientations cultivated in students. The thesis also provides theoretical justification and experimental proof for the pedagogical conditions for cultivating students' value orientations in the process of educational work of a higher technical educational institution. The paper analyzes the effectiveness of the established pedagogical conditions by four criteria: motivational, cognitive, activity and reflexive, and the levels (low, middle, high) of the students' orientations cultivated in the process of educational work of a higher technical educational institution.

Key words: value, value orientations of students of a higher technical educational institution, axiosphere, pedagogical condition, educational work, system of higher education.

Підписано до друку 18.05.2016 р.
Формат 60x84 1/16. Ум. др. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 883.

Видавництво Б.І. Маторіна

84116, м. Слов'янськ, вул. Г. Батюка, 19.
Тел.: +38 06262 3-20-99; +38 050 518 88 99. E-mail: matorinb@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №3141, видане Державним комітетом телебачення та радіомовлення України від 24.03.2008 р.
